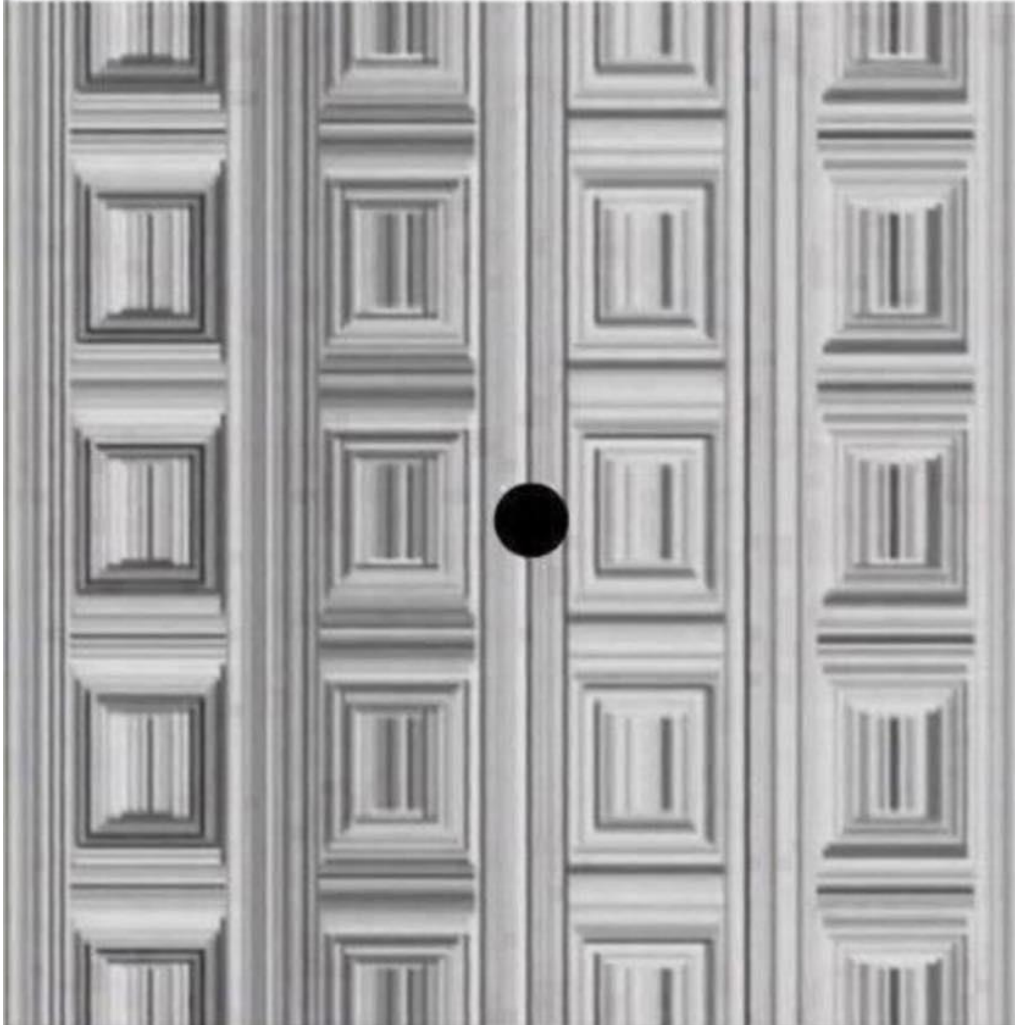

Hoeveel cirkels zie jij?

Als je er te dicht op staat zie je het niet.

Van vroeger ken ik nog een boek, *Het Magische Oog*, het lijkt een beetje op het plaatje op de beamer (*Het zijn overigens 17 cirkels*). Maar dat boek daarin staan gekleurde platen, waarin een afbeelding in 3D verborgen is. Je kunt die afbeelding alleen maar zien als je je ogen op een bepaalde manier instelt. Je begint door het boek vlak voor je neus te houden en dan langzaam van je af te bewegen. Je moet een beetje loensen, en als het lukt, dan zie je het opeens. Een wonderlijke, inderdaad magische, ervaring.

Als je er te dicht op staat zie je het niet. Je moet de juiste afstand hebben.

Die alledaagse wijsheid, lijkt mij ook van toepassing op de verhalen die we vandaag gelezen hebben. Jezus komt onderweg langs de dorpen van zijn land, in zijn vaderstad – Nazaret. Maar dat is geen succes. Ezechiël ontmoet het volk van God in ballingschap, ver van huis. In den vreemde, vervreemd van God, van de ander en van zichzelf.

Ezechiël moet naar het volk van God in ballingschap, ver van huis. In den vreemde, vervreemd van God, van de ander en van zichzelf. En hij moet het hen laten zien; ze moeten het horen, want ze hebben het zelf niet in de gaten. Zij hebben zich ingeburgerd in de Babylonische samenleving; hun eigenwaan reikt tot in de hemel en het leven is één groot feest. Maar ze hebben niet in de gaten, dat zij niet aan leven toekomen; dat hun bestaan gebouwd is op zand en dat hun droomkastelen uit lucht zijn opgetrokken. Dan volgt een heel verhaal van wat Ezechiël het volk moet gaan vertellen...

Moet ik ze dat vertellen, vraagt Ezechiël zich timide af? Wat zullen ze daar wel van vinden? Ze zullen mij wel willen killen, denk ik. Ze zullen misschien zeggen: we geloven echt wel, hoor. We hebben de bijbel en de kerk en God en zo. Ja, misschien is dat het probleem juist, zegt Ezechiël, jullie hebben God tot je bezit gemaakt; je denkt dat je je geloof bezit en in je binnenzak hebt en er altijd maar uit kan halen, wat er in zit.

Het volk vindt Ezechiël maar een zwartkijker en een dwarsligger: is dat nou de blijde boodschap? Hier worden we helemaal niet vrolijk van en daarom zijn we er ook niet van gediend. Ze zagen Ezechiël liever gaan dan komen, maar toch waren zijn woorden tot hun behoud. Ze moesten het alleen zelf nog gaan inzien. Zo gaat het ook met die mensen in Nazareth: zij namen aanstoot aan Jezus, omdat hij zo gewoon was en één van hen, maar ze moesten nog ontdekken, dat daarin juist het geheim van zijn wezen en de kern van zijn bestaan lag. Ze konden nog niet geloven dat God bij wijze van spreken als zoon van een timmerman tot hen was gekomen. En Jezus verbaast zich over hun ongeloof.

Ik denk wel eens, dat hij zich ook verbaast over óns ongeloof en ook over óns geloof. Over ons doen en laten, over onze pretenties en goede bedoelingen, over onze ijver en onze gemakzucht, over wat wij over hem zeggen en niet-zeggen, wat wij allemaal in zijn naam ondernemen en christelijk noemen. Ik denk wel eens, dat Jezus zich verbaast over de kerk en hoe zij reilt en zeilt, wat zij zegt en niet zegt, wat zij doet en wat zij nalaat. Hij verbaast zich erover, dat we van zijn naam bijna een handelsmerk gemaakt hebben... Of hij verbaast er zich erover, dat we hem zo hoog verheven hebben, dat we hem niet meer zien kunnen, dat hij geen familie en stadgenoot meer van ons is, maar een verre onbereikbare ster, die zo nu en dan van zich laat horen, bij toeval of bij toverslag.

Vanmorgen vallen we van de ene verbazing in de andere. Eerst is er de verbazing van de toehoorders: wat een bijzondere prediker en wonderdoener is die Jezus toch! Waar haalt hij het allemaal vandaan en hoe kan het dat hij dat allemaal kan?!

Maar er is er ook ontzuivering, ja ontgoocheling bijna, wanneer iemand zegt: hij is gewoon maar een timmerman, hoor. Hij heeft niet gestudeerd of zo. Hij is maar een gewone jongen, niks bijzonders. Kijk, daar staat Maria, zijn moeder. Die kennen we allemaal wel. Hoe zij Jezus gekregen heeft dat is inmiddels een publiek geheim. Wie zijn echte, biologische vader is dat is tot op de dag van vandaag onbekend gebleven. Nou, dan weet je het wel. Hij heeft hier ook nog een paar broers en zussen, maar wie hun vader precies is is ook onduidelijk. Kortom, een aparte familie en wat die Jezus in Gods Naam naar voren brengt, dat lappen wij aan onze laars. Ja, het grenst eigenlijk aan blasfemie, want hoe kan iemand die uit zo'n nest komt nu echt een profeet zijn? En zoon van God kan al helemaal niet, natuurlijk.

De mensen nemen aanstoot aan hem, staat er. Ze moeten niks van Jezus hebben. Het lijkt alsof Jezus zelf daardoor aangeslagen is. Hij zegt: een profeet wordt in zijn vaderstad niet geëerd – het klinkt wat cynisch. Hij kan er geen wonderen doen, staat er – nou eentje dan. Het is alsof hij blokkeert. Als een sporter die faalt voor eigen publiek? Hij verbaast zich over hun ongeloof, is het laatste wat we horen. Wat moet je daar nu van denken?

Natuurlijk je kan dit verhaal ook lezen als een opmerkelijke anekdote uit de levensloop van Jezus. Overall heeft hij succes, maar uitgerekend in zijn eigen stad, onder zijn eigen mensen, niet. Het is een verhaal dat andere evangelisten ook vertellen, dus het moet wel indruk hebben gemaakt. Maar is het

zo vreemd? Een profeet wordt in zijn eigen stad niet geëerd, dat is al een bestaand spreekwoord als Jezus het enigszins bitter ook gebruikt. Het is toch eigenlijk van alle tijden. De wereldberoemde kunstenaar, de gevierde muzikant, die in zijn eigen land onbekend is. Of denk aan die dorpsgenoot, over wie iedereen zijn mening al klaar heeft – dat is er immers een van die en die – maar als hij of zij zich op een verrassende manier ontwikkelt, of succes heeft (rijk wordt), dan kunnen we dat maar slecht plaatsen. Als je er te dicht op zit, zie je het niet altijd scherp.

‘Jezus? Daar hebben wij nog mee geknikkerd, zeggen de mensen in Nazareth. We zijn met zijn broers naar school gegaan. We hebben met zijn zusters gevreeën. Wat verbeeldt die Jezus zich wel niet? Met zijn wonderen en zijn mooie verhalen in de synagogen. Nou ik moet het hem hier nog zien doen. Hij is gewoon maar de zoon van onze timmerman, die met mooie Maria is getrouwd. Laat hij zich maar niks in zijn hoofd halen.’

Op een psychologisch niveau kun ik hun reactie begrijpen. Het is het ressentiment van de gewone man. Het is de reactie op iedereen die zijn hoofd iets te ver boven het maaiveld uitsteekt. Maar er zitten meer aspecten aan deze korte geschiedenis. In het evangelie maakt deze gebeurtenis deel uit van een serie confrontaties, tussen geloof en ongeloof. Zo hebben de vertalers deze verhalen gerubriceerd. Inderdaad zijn dat twee kernwoorden die steeds weer vallen, geloof en ongeloof.

Je kunt zeggen, die medebewoners van dat provinciestedje, die zo neerbuigend over Jezus spreken, die vertegenwoordigen het ongeloof. Er staat immers ook, dat Jezus zich over hun ongeloof verbaast. Maar wat is dat dan, hun ongeloof?

Misschien is het wel precies dat, dat ze er te dicht op staan. Als je er te dicht op staat, zie je het wonder niet meer, zie je alles alleen maar als een verlengde van je eigen perspectief. Als je er te dicht op zit, is er niet de ruimte om het bijzondere te erkennen. Als je er te dicht op staat, als het te dicht bij je dagelijkse waarneming en leefwereld blijft, krijgt het andere geen kans, het nieuwe, het niet-identieke, terwijl juist daarin het geloof ontwaakt. Niet in meer van hetzelfde, maar in een openheid voor het andere.

En als je het zo zegt, dan komt dit verhaal opeens verontrustend dicht bij ons zelf. Want, wij lijken meer op die omstanders dan wij vermoeden, wij lijken op die stadsgenoten van Jezus, die mensen die op een bepaalde manier te dicht bij Jezus staan. Jezus is toch immers één van ons, wij weten wat we aan hem hebben, hij hoort bij ons zelfbeeld en bij ons gelovig bewustzijn. Jezus is van de kerk, wij zijn zijn lichaam, broeders en zusters in de Heer, en weet ik niet wat. Wij zijn aan hem verwant. Maar de valkuil is dan, dat we ongemerkt op dezelfde manier ons opstellen als die medebewoners van toen. Als je te dicht bij bent, zie je misschien wel aan het beslissende voorbij.

Wij horen bij Jezus, houden we onszelf voor, maar dat betekent niet per se dat Jezus bij ons hoort. Dat is precies de kritische afstand, die nodig is, om het geloof een kans te geven. En geloof, dat is dan niet de kritikloze bevestiging van eigen gelijk, maar dat is juist de ruimte, de afstand, tot het alledaagse en vanzelfsprekende en gewone, de ruimte waarin het wonder van het nieuwe leven kan ontstaan.

Het is van een bijzondere betekenis dat Jezus hier geen wonderen kan doen. Hoe zo niet, een beetje Zoon van God kan toch alles? Nou nee dus, dat blijkt ingewikkelder te zijn. En dat is meer dan psychologie. Jezus kan geen wonderen doen, als er geen weerklank is, als er geen ruimte is, geen afstand, waarin het wonder kan gedijen. Wonderen zijn in het evangelie geen eenzijdige staaltjes bovennatuurlijk worstelen. Een wonder is als er iets gaat gebeuren tussen mensen, tussen Jezus en de mens die op hem afkomt, die hem vraagt, smeekt, nodigt, roept. Waar dat niet is, kan niets gebeuren. Niets nieuws, en dus niets bevrijdends. Waar de mensen gesloten blijven, opgesloten in hun eigen gelijk – wij weten toch wel beter wie Jezus is, wij hebben nog met hem geknikkerd – als je

niet meer ziet dan je eigen beperkte perspectief, als je er nogmaals te dicht op zit, dan zie je er aan voorbij, en dan kan het wonder, het nieuwe, niet gebeuren.

Als je wereldbeeld gesloten is, als je niet meer ziet, wilt zien, kunt zien, dan de bevestiging van je eigen gelijk, dan gebeurt er uiteindelijk niets meer, dan is er geen geloof, geen opening, geen wonder.

Is het een wonder dat in het evangelie het vaak de zogenaamde buitenstaanders zijn, die het beter zien? De Romeinse hoofdman, de Samaritaanse vrouw, de Syro-Fenicische buitenlandse vrouw; maar ook de buitenstaanders of gemarginaliseerden in de toenmalige samenleving, de spreekwoordelijke hoeren en tollenaars. De mensen aan de buitenkant, hebben vaak meer en beter oog voor wie Jezus is en voor het nieuwe en bevrijdende van zijn boodschap, dan zijn eigen vrienden. Dat is meer dan anekdotiek, dat zegt iets over het eigen karakter van wat geloven is.

Geloof komt altijd van de buitenkant. Ontstaat daar waar er voldoende afstand is, genoeg ruimte. Het betekent vaak ook, dat er iets wezenlijks verandert in het leven van mensen. Ze gaan anders leven, anders kijken ook... Wie dat niet kan, of niet durft, ziet er aan voorbij.

Juist als wij denken dat wij dichtbij Jezus staan, wij zijn immers zijn gemeente, zijn kerk met een eerbiedwaardige geschiedenis en zo voort, juist dan kunnen wij er wel eens ongewild en ongemerkt te dicht op staan. En dan zijn we net als die stadgenoten uit het verhaal.

Jezus is niet van ons, niet één van ons, ingekapseld in onze manieren en onschadelijk gemaakt in onze structuren. Jezus is geen lid van de kerk. Hij is altijd de andere, de mens van Godswege. Wij moeten niet te gemakkelijk denken dat als het gaat om geloof versus ongeloof, wij automatisch aan de goede kant staan, de kant van de gelovigen. Geloof is iets wat altijd weer op ons eigen ongeloof bevochten moet worden. En ongeloof kan ook gekleed gaan in het gewaad van het geloof, het al te zekere geloof, dat er te dicht op zit om zijn eigen ongeloof te onderkennen. Kierkegaard zei: *"ik ben geen christen, ik hoop er een te worden"*.

Het gaat mij er niet om, die stadsbewoners van toen weg te zetten, en ook niet om u of mijzelf in een hoek te drijven en het gevoel te geven dat wij het niet goed doen. Nee. U bedoelt het goed en ik bedoel het ook niet verkeerd. Maar waar het wel om gaat, is om elkaar aan de hand van dit wonderlijke verhaal nog eens te bepalen bij waar nu een echt en levend geloof ontstaat. Dat kan alleen daar waar ruimte is voor de verwondering, als er openheid is voor het verrassende.

Die wisselwerking, tussen het ongeloof van de stadsbewoners en Jezus' onvermogen om daar iets goeds voort te brengen, is daarom veel betekenisvol:

Als wij er niet in geloven, kan Jezus niks beginnen.

Als wij ons neerleggen bij het bestaande, zal er nooit wat veranderen.

Als wij denken dat de waarheid niet groter is dan onze versie daarvan, zal ons perspectief nooit verbreden.

Als wij menen dat de mislukkingen in ons leven zeggen wie wij zijn en onze tekortkomingen de grenzen van onze mogelijkheden uitmaken, dan zullen we nooit groeien.

'*Wat wij zullen zijn is nog niet geopenbaard*', staat er in de eerste brief van Johannes (3:2). En dat is een verrassend en veel belovend woord.

Geloven betekent, dat je wonderen verwacht. En alleen waar wonderen worden verwacht, daar kunnen ze gebeuren.

Het kan altijd anders, met deze wereld, maar ook in jouw leven. De kracht van Jezus, zijn liefde, kan iets in je leven doen, maar alleen als jij je daar voor open stelt. Als je voldoende ruimte maakt en afstand houdt...?

Wil ik bij die volgelingen van Jezus horen, die geen aanstoot nemen aan zijn nabijheid en gewoonheid? Hij die met ons eet en met ons drinkt en ons de handen oplegt en geneest: Geneest van onze verkeerde voorstellingen, onze vervreemding, mijn eigenwijsheid. Die ons losmaakt van angst en doem en ons zo maakt tot mensen, die mogen gaan op eigen benen, sterk en zelfbewust, want Hij is de grond onder onze voeten, de hemel boven ons hoofd, de wind in onze rug en de horizon voor ons uit. Zullen wij bij die groep leerlingen van Jezus horen, die blijven volharden te doen wat ons gegeven is, zonder pretenties, zonder enige bijbedoeling, maar louter en alleen omdat het goed is en wij niet anders willen en kunnen? Zullen wij bij die leerlingen horen, die volharden in het breken van het brood en het delen van de wijn, met Jan en alleman?

AMEN